

Zpráva ze zahraniční služební cesty

Předkládá: RNDr. Danuše Lošťáková

Termín: 21.3.-25.3.2006

Účel cesty: Účast na 13. semináři LIBER v Utrechtu

Ve dnech 22.3.-24.3.2006 jsem se zúčastnila jednání mezinárodního semináře sekce Architektury evropské asociace knihoven LIBER. Na seminář mě vyslala Asociace knihoven vysokých škol, která mi platila cestovní výdaje, UP platila kapesné na zahraniční služební cestu.

Seminář uspořádala skupina architektury asociace LIBER ve spolupráci s univerzitní knihovnou v Utrechtu a univerzitní knihovnou v Gentu. Seminář byl rozdělen do 10 sekcí, každá sekce byla věnována jednomu tématu při výstavbě moderních knihoven v Evropě a společný název celého semináře byl: "Měnící se potřeby, měnící se knihovny".

První sekcí byl zahájen seminář a na něm přivítal účastníky ředitel skupiny architektury, profesor Elmar Mittler a zástupce rektora univerzity v Utrechtu, Wim Kardux.

Jednání druhé sekce semináře s názvem: "Měnící se potřeby, měnící se architektura", přineslo nesmírně zajímavý program.

První vystoupil Graham Bulpitt, ředitel knihovnických služeb na Kingston University v Londýně. Druhým řečníkem byl Marco De Michelis, děkan fakulty umění a designu na univerzitě v Benátkách.

Hovořili o měnících se potřebách studentů i vědeckých pracovníků na univerzitách a nutnosti přizpůsobit těmto změnám i činnost knihoven na univerzitách. Vzhledem k tomu, že technický rozvoj i požadavky uživatelů se neustále zvyšují, je nutno tyto okolnosti promítnout i do interiéru knihoven. Při výstavbě nových či rekonstrukci starých knihoven je tedy potřeba dbát na možnosti přestavby celého vnitřního prostoru budoucích knihoven. Studenti jsou vychováváni jako konzumenti informací, mohou se učit všude tam, kde se k informacím dostanou. Zvyšuje se počet uživatelů využívajících informací v elektronické podobě a to buď přístupem k databázím, k elektronickým časopisům nebo k digitalizovaným dokumentům z knihoven. Stále častěji se mohou studenti i pracovníci univerzity připojovat ke zdrojům informací ze svého vlastního počítače v jakémkoliv místě univerzity i dokonce i doma. Přesto knihovny nevykazují zmenšení počtu svých návštěv, ale přizpůsobují se novému trendu. Prostor knihovny je proměňován tak, aby zvětšující se počet studentů získával stále větší počet informací a to v tištěné i elektronické podobě. Knihovny se navíc stávají společenskými centry, lidé v nich nejen studují, ale tráví i svůj volný čas a odpočívají. V nových knihovnách výrazně ubývá klasických počítačových učeben se stovkami počítačů. Naopak se rozrůstá počet studijních míst s možností přístupu k Internetu. Čtenáři si přinášejí vlastní notebooky, nebo si je půjčují v knihovně a mohou využít kteréhokoliv místa v knihovně ke studiu, shánění informací i odpočinku. V nových knihovnách přibývají i velké odpočinkové zóny určené k relaxaci, ke schůzkám s přáteli, ke hraní společenských her. Často jsou budovaná společná studijní místa pro možnost vyučování nebo skupinového studia.

Knihovny dneška už nemohou být jen špatně přístupnými, hlídanými skladišti knih. Pokud jsou dobře postaveny, poskytují kvalitní služby a současně spousta míst pro své čtenáře, pak hrají klíčovou roli při studiu.

Další sekce se věnovala principům plánování knihoven. Po celém světě jsou budovány univerzitní knihovny, které spojují různorodosti nových budov s inspirujícím vnitřním prostorem knihoven a výbornými službami. Manažeři nově budovaných knihoven musejí mít mocnou vizi nové knihovny, aby byli schopni ovlivnit vznikající design celé knihovny. Musejí spolupracovat s architekty i staviteli, aby knihovna byla nejen krásná, ale plně účelná. Autoři příspěvků - profesor Andrew McDonald, ředitel knihovny na East London University a Tina Hohman, architektka a v současné době i knihovnice na Writtle College v Essexu - se věnovali hledání klíčových kvalit studijního prostoru v nových nebo přestavovaných knihovnách. Vysvětlili, že je stanoveno 10 kritérií pro prostor a design plánované stavby knihovny. Splněním těchto kritérií je možno nabídnout návštěvníkům knihoven prostředí plně odpovídající jejich potřebám.

Prostor v knihovně by měl umožnit

1. dobrý přístup k informacím
2. přehlednou orientaci
3. kvalitní komunikaci
4. dobré pracovní prostředí
5. inspirující atmosféru.

Design knihoven by měl být založen na těchto principech

1. přístup do knihovny i přístup k jejím dokumentům by měl být jasně viditelný a snadný pro všechny
2. rozdělení prostoru by mělo umožnit snadnou komunikaci mezi pracovníky knihovny a jejími návštěvníky
3. interiér knihovny by nabídnout atraktivní a příjemné prostředí pro pracovníky i návštěvníky
4. celá budova by měla adekvátně reprezentovat cíle a filozofii organizace, ke které knihovna přísluší
5. celý interiér knihovny, jeho struktura i všechna používaná zařízení by měly brát ohled na její kvalitní využití.

Před návrhem stavby knihovny musí být diskutováno a pak rozhodnuto o tom, jaké priority v knihovně převáží. Záleží především na typu a poslání knihovny.

Největší pozornost při budování knihovny je věnována dennímu světlu, přirozené ventilaci, hluku, výtvarné části, bezpečnosti, kvalitě informací a přístupu k nabídce elektronických služeb. Je nutné, aby se plánování zúčastnili lidé, kteří umí posoudit sociální, interaktivní a společenské potřeby uživatelů budoucí knihovny a současně jim nabídli tiché místo pro studium.

Podle pana Andrewa McDonalda musí nabídnout knihovna svým uživatelům "vyšší kvalitu lidského prostoru, která motivuje a inspiruje lidi".

Odpolední program prvního dne jednání byl plně v režii architekta i vedení univerzitní knihovny v Utrechtu, která byla hostitelkou semináře.

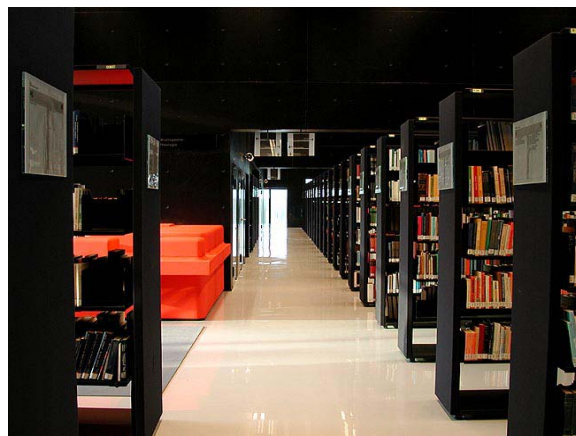
Ředitel univerzitní knihovny Bas Savenije a architekt Wiel Arets popsali celý devítiletý proces vzniku moderní knihovny. Nová budova knihovny, v níž byl zahájen provoz v roce 2004, nahradila starou knihovnu univerzity. Stala se základem pro celý kampus univerzity budovaný na pokraji Utrechtu, jehož stavba byla zahájena počátkem nového století. Architekt vyslovil pozoruhodnou myšlenku o své základní představě knihovny. Přál si, aby se jevila jako mohutná stavba zavěšená ve vzduchu jako temný mrak.

Prostor knihovny je obrovský, je zřetelně vidět, že je snadno přestavitelný. Schodiště i studijní prostory dodávají knihovně velkolepou, ale i inspirativní atmosféru.

Stěny knihovny jsou v převážné většině černé, podlahy bílé a odpočinkové pohovky mají ostře červenou barvu.

Celá knihovna je velmi efektní. Dnes funguje jako místo setkávání studentů s pedagogy i zaměstnanci knihovny. V knihovně je umístěno 12 km regálů knih, 550 studijních míst, 65 km regálů ve skladech a místa pro 160 zaměstnanců knihovny. V knihovně je však i řada obchodů, kavárna, jídelna, posluchárny a konferenční sál.

Po přednášce byli účastníci semináře rozděleni do skupin a provedeni po celé atraktivní budově. Program dopoledního jednání dalšího dne byl věnován rekonstrukci knihoven. V rámci programu vystoupila dr. Jana Kadlecová, ředitelka Ústřední knihovny Akademie věd ČR. Ve svém příspěvku detailně popsala průběh rekonstrukce historického sálu knihovny Akademie věd.

Nejzajímavějším příspěvkem tohoto programu bylo vystoupení pana René Strehlera, architekta z Zürichu. Představil zásadní rekonstrukci objektu vysoké školy v Zürichu postavené v roce 1909. Do objektu byla vestavěna šestiposchod'ová knihovna částečně umístěna ve dvoře budovy, celý dvůr je zakrytý skleněnou elipsovou střechou protknutou ocelovými nosníky.

Autorem objektu, který je přeplněn světlem, dřevem a ocelí, je Santiago Calatrava. Knihovna je plně kompatibilní s budovou jako celkem. Přebudováním dvora i celé budovy vznikla nádherná, efektní, ale i efektivní budova, kterou by bylo radost prohlédnout.

Odpoledne bylo zaplněno návštěvou nové univerzitní knihovny ve Wageningenu, kterou projektoval Paul Wintermans. V Zutphenu jsme navštívili historickou knihovnu, která se nachází ve Walburgiském kostele v Zutphenu.

Poslední den jednání byl zahájen příspěvkem představujícím nové knihovny Cottbusu a v Olsztyně. Následovala sekce věnovaná postupu při architektonické soutěži. Jako příklad byl vybrán postup při přípravě soutěže v Lausanne, kde proběhla rekonstrukce a výstavba rozsáhlého areálu univerzity. V příspěvku byla popsána krok po kroku realizace celého projektu. Od definování požadavků pro výstavbu projektu až ke spolupráci s vítěznou firmou, která vyhrála architektonickou soutěž. Autoři příspěvku, paní Mirjana Rittmeyer, Nicolas Joye, David Aymonin a Marie Françoise Bisbrouck vysvětlili, jak se popsaným postupem podařilo transformovat klasické budovy technické školy na skutečně živé výukové centrum 21. století, které žije 24 hodin denně.

Celé jednání skončilo odpolední prohlídkou kampusu nově budované univerzity, ve kterém je řada budov již vybudovaných a jiné jsou teprve ve výstavbě.

Program semináře byl velmi přínosný pro všechny, kteří se chystají stavět novou knihovnu. Velkou řadu poznatků a nových nápadů přinesl i pro ostatní, neboť každá knihovna má co zlepšovat a zavádět nové služby. Shlédli jsme velkou řadu knihoven na fotografiích, viděli jsme i nové, krásné holandské knihovny. Měla jsem však dobrý pocit, že i když můžeme pořád služby našich knihoven vylepšovat, nemusíme za ně vůbec stydět. Knihovna UP nabízí služby stejně kvalitní jako předvedené knihovny a přispívá ke vzdělávání všech svých uživatelů.